

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Muzikinės Jurgio Juozapaičio nuotaikos

2012-09-14

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Muzika

AUTORIUS: Andrius Maslekovas

DATA: 2012-09

Muzikinės Jurgio Juozapaičio nuotaikos

Andrius Maslekovas

Š. m. rugsėjo 2-ąją turėjome galimybę praleisti popietę, pasinėrę į kompozitoriaus Jurgio Juozapaičio muzikinių nuotaikų kaitą. J. Juozapaičio 70-mečiui skirtas renginys Taikomosios dailės muziejuje pateikė didžiulę (gal net kiek per didelę) jų puokštę.

Koncerto pradžioje girdėjome vieną iš dviejų vakaro premjerų, šiais metais sukurtą opusą „Lietaus šokis“ fortepijoniniam kvintetui. Jį atliko Indrė Baikštytė (fortepijonas) ir kvartetas „Art Vio“: Ingrida Rupaitė (smuikas), Kristijonas Venslovas (smuikas), Tomas Petrikis (altas), Povilas Jacunskas (violončelė). Kūrinio pavadinimas sufleruoja gana iliustratyvų ir neoromantizmu dvelkiantį kompozitoriaus požiūrį. Kūrinio formą sudaro trys ryškios padalos. Pirmojoje girdime styginių pizzicato imituojamus lietaus lašus. Šie „lašai“ pulsuoja įvairiomis ritminėmis figūromis, reikalaujančiomis iš atlikėjų itin gero susigrojo. Atlikėjai su šiomis užduotimis susitvarkė nepriekaištingai. Antroji padala priminė lėtą tirštos faktūros valsą, kuriame tarsi erdvėje sustingę sukosi lietaus lašai. O trijų dalių formą, kaip ir dera, užbaigė greitas „taškymasis“ (nepabijosiu šio žodžio, juk apie lietų kalbame). Čia autorius iš atlikėjų pareikalavo maksimalių pastangų ne tik technikos, bet ir ekspresijos srityje. Žinome nemažai autoriaus kūrinių, kuriuose jis be galo išmoningai naudoja modernias muzikos išraiškos priemones bei komponavimo būdus – šis anaipol nepriklauso tai grupei. Tačiau modernumo ir šiuolaikiškumo stoką jame puikiai atsveria kompozitoriaus meistrystė. Meistriškai sukomponuotas ir koncertiškas kūrinys paliko gerą įspūdį daugeliui klausytojų, o sprendžiant iš atlikimo kokybės ir atlikėjų užsidegimo – ir patiems atlikėjams. Koncertą tęsė solo pasirodymas. Kompozitoriaus J. Juozapaičio Improvizaciją altui atliko jo sūnus, taip pat Jurgis Juozapaitis. Pastaruoju metu nemažai dėmesio sulaukiantis atlikėjas pademonstravo savo subtilų garsą ir švrią atlikimo techniką, tačiau pats kūrinys paliko ir keletą klausytukų... Vienas pagrindinių – kieno tai improvizacija, atlikėjo ar kompozitoriaus? O gal abiejų? Norėdamas atsakyti į šį klausimą susiradau kūrinio partitūrą. Kūrinio versija smuikui atlikėjui improvizuoti

(kaip mes tą suprantam) palieka visai mažai vietos. Griežtai determinuota tempų kaita, aiškiai nurodyti natų aukščiau bei štrichai ir preciziška ritmika (net flažoletų glissando surašytas į kvintolę) nėra iš tolo nežada artisto improvizacijos. Greičiausiai tai autoriaus bandymas sukurti laisvą, schemų nesuvaržytą muzikinį fragmentą, kuriame vis viena neišvengta trijų dalių formos. J. Juozapaičio kūrinių sąrašas esama nemažai tokių, kurių pavadinimai gimsta iš instrumentų sudėčių, pavyzdžiui, „Sympho 2009“, „Cello Solo“, „Ako-07“, „ViCeNo“ ir t. t. Koncerte skambėjusių trio klarnetui (Vytautas Giedraitis), altui (J. Juozapaitis) ir fortepijonui (Ugnė Antanavičiūtė) „Claviola“ greičiausiai būtų galima priskirti tai pačiai kategorijai. Beje, tai ne tik skambančių instrumentų pavadinimų santrumpa, bet ir oficialus jaunojo ansamblio pavadinimas. Susidaro įspūdis, jog autoriaus kūryboje vyrauja du skirtingi kūrinių tipai: kūriniai poetiškais pavadinimais, kuriuose meninė idėja perteikiama iliustratyviomis priemonėmis, bei kūriniai formaliais pavadinimais, kurie atspindi instrumentų sudėtį, muzikinę medžiagą bei konstruktyvias kompozicines idėjas. „Claviola“ būtent ir yra toks kūrinys: konstruktyvus, virtuoziškas, savitas grynosios muzikos pavyzdys.

Koncerto afiša Grynoji muzika – gana retas reiškinys šiuolaikinėje muzikoje, galbūt dėl asociacijų su muzikinėmis klišėmis, klasikinėmis formomis ir kitais dabartiniams kompozitoriams įgrisusiais dalykais. Šiuolaikiniam kompozitoriui, norinčiam sukurti gana vertingą grynosios muzikos opusą, nepakanka būti savo amato meistras ir tobulai išmanyti esamas komponavimo technikas. Prašnekus apie šiuolaikinę grynąją muziką, atminty iškart išskyla Paulo Hindemitho sonatos, Conlono Nancarowo studijos pianolai, Luciano Berio sekvencijos ir kiti kūriniai, tapę komponavimo vadovėliais. J. Juozapaičio grynosios muzikos opusai (ypač kameriniai) nesilygiuoja į juos nei formų, nei komponavimo technikų, nei stilistiniu atžvilgiu. Jo kūrinių formos – be galo klasikinės, muzikinė kalba ne itin inovatyvi, o savo stilistika ji artima neoromantizmui. Tačiau ši muzika yra koncertiška bei komunikabili, todėl gerai vertinama atlikėjų bei klausytojų. Ji puikiai tinka tiek klasikinės ar šiuolaikinės muzikos koncertams, tiek įvairiems atlikėjų konkursams. Visiškai kitokia nuotaika sceną nuspalvino Čiurlionio kvartetas: Jonas Tankevičius (smuikas), Darius Dikšaitis (smuikas), Gediminas Dačinskas (altas) ir Saulius Lipčius (violončelė). Legendinis kolektyvas atliko „Nakties muziką“. Opusai – iš penkių statiškų ir tarpusavy kontrastingų dalių, tarsi penki nakties paveikslai: „Gėlių šnabzdėjimas“, „Vienišas gluosnis“, „Nakties dvasios“, „Debesys“, „Lietus prieblandoje“. 1997-aisiais parašytas kvartetas buvo, be jokios abejonės, subtiliausias tą vakarą skambėjęs kūrinys. Jo dramaturgija plėtojama minimaliomis, tačiau labai efektyviomis priemonėmis, meistriškai panaudotos styginių instrumentų tembrinės galimybės. Koncerte „Nakties muzika“ išsiskyrė neperkrauta faktūra ir lėtu muzikinės medžiagos plėtojimu, kompozitorius leido pasimėgauti kiekvienu garsu, kiekvienu tembru ir štrichu. Tai buvo tikrai puikus atokvėpis nuo koncerte vyravusios greitos ir energingos muzikos, kad ir kaip tai būtų netikėta šiuolaikinės muzikos koncerte.

Kristina Šaltytė. „Raštas“ („Mes galim liesti vienas kitą rankomis kaip medžiai šakomis priėti prie kito, apsikabinti. Esame vieniši kaip medžių kamienai, stovintys atskirai.“ – Brailio raštu). Iš žemės meno parodos „Identitetas“ koncerto pavadinimas mums tarsi žadėjo, kad išgirsime daug kintančių muzikinių nuotaikų. Dar daugiau, koncertas, kaip gera kompozicija, turėjo emocijų kaitos mikro- ir makroplanus. Mikroplanas – tai nuolatinė nuotaikų kaita pačiuose kūriniuose. Makroplanas – pačių kūrinių išdėstymas koncerto programoje: energingą ir iliustratyvų kvintetą keičia solinis kūrinys, vėl panašų energingą trio – tarsi aukso pjūvis lėtas ir statiškas kvartetas. Ir štai po

minėtojo „aukso pjūvio“ šioje nuotaikų kompozicijoje įvyko ryškus, netikėtas ir ne visai suprantamas nukrypimas. Viena žymiausių visų laikų lietuvių vokalisčių Irena Milkevičiūtė ir pianistė Indrė Baikštytė atliko „Medžių tylą“. Kontrastas buvo gal net ir kiek per didelis šiai subtilių jausenų kompozicijai. Akimirka net sudvejojau, kurio Juozapaičio autoriniame koncerte esu? Tonali harmonija, skaidri faktūra, operinis vokalas šiame kontekste kiek peržengė kontrasto amplitudės ribas. Koncertą vainikavo dar viena premjera. Na, gal ir ne visai premjera: fortepijoninį trio „Trys nuotaikos“, atliekamą tų pačių „FortVio“, jau teko girdėti Lietuvos kompozitorių kamerinės muzikos atlikimo konkurso laureatų koncerte. Kaip ir praeitą kartą, kūrinys nesukėlė didesnės intrigos, pats pavadinimas leido suprasti, kad ir šis kūrinys neišeis iš trijų dalių formos rėmų. Tačiau savo ūpu jis tarsi išbaigė koncerto formą, susiliedamas su pradžioje skambėjusiu „Lietaus šokiu“ bei trečiuoju opusu „Claviola“. Vis dėlto vienas dalykas šiame koncerte paliko nenuginčijamai puikų įspūdį – tai jauni, talentingi ir entuziastingi atlikėjai. Jų grojimo techninis lygis nepaliko abejonių, o darbas ir atsidavimas atliekamai muzikai rodė puikų pavyzdį, kaip iš tikrųjų reikia atlikti šiuolaikinę lietuvių muziką. Tikiuosi artimiausiu metu šiuos atlikėjus išgirsti prestižiškiausiuose Lietuvos šiuolaikinės muzikos festivaliuose.